

PORTFÓLIÓ

Nagy-Laczkó Balázs

Tartalom

I. Szépirások	2
I.1. Online elérhető szépirásaim és a kapcsolódó linkek	2
I.2. Szövegmutatvány (válogatott szépirások)	5
Liliom (FELonline.hu)	5
Levélkupac (A Vörös Postakocsi).....	6
A mocsárban (Bárka).....	7
Dobszó (Tiszatáj)	10
II. Tudományos, szakmai publikációk (válogatás)	13
II.1. Online elérhető önálló szócikkek, tanulmányok és a kapcsolódó linkek (válogatás)	13
II.2. Szövegmutatvány (részlet tanulmányból)	14
A gyulai olvasóköri és közönségük (részlet).....	14
III. Humoreszkek (válogatás)	16
III.1. Online elérhető régészeti humoreszkek nem irodalmi lapokban és a kapcsolódó linkek (válogatás)	16
III.2. Szövegmutatvány	17
Humuszosítás	17
IV. Ismeretterjesztő szövegek (válogatás)	18
IV.1. Online elérhető ismeretterjesztő szövegek és a kapcsolódó linkek (válogatás)	18
IV.2. Szövegmutatvány	20
A múzeumok új barátja?.....	20
V. Online elérhető sajtóbeszámoló szerzői, kutatói, kurátori, előadói és egyéb irodalmi és tudományos tevékenységéről (válogatás)	22
V.1. Cikk	22
Irodalom:.....	22
Forgatókönyvírás:	22
Kurátori tevékenység:.....	22
Régészet:.....	23
V.2. Filmfelvételek	23
IV. Olvasói visszajelzések (képek ismeretlenektől)	24

I. Szépirások

I.1. Online elérhető szépirásaim és a kapcsolódó linkek

Gyermekágyi poloska – *Irodalmi Szemle*, 2020. október 25.

<https://irodalmiszemle.sk/2020/10/nagy-laczko-balazs-rovidprozai/>

Költőverő bodobács – *Irodalmi Szemle*, 2020. október 25.

<https://irodalmiszemle.sk/2020/10/nagy-laczko-balazs-rovidprozai/>

Kékszínkör – *Bárka* XXVII. 2020/5., 17-20.

<http://www.barkaonline.hu/szepirodalom/17-pr/7418-nagy-laczko-balazs-kekszinkor>

Dobszó – *Tiszatáj*, 2020. január 25.

<https://tizatajonline.hu/?p=127451&fbclid=IwAR19IxG-IWt4hEBgaVQAGCi9o7VdKfVQweJKTFoRDoi9n9aPwnKs18UHdrY>

Morrison fürdője – *Irodalmi Szemle*, 2019. december 11.

https://irodalmiszemle.sk/2019/12/nagy-laczko-balazs-morrison-furdoje/?fbclid=IwAR2LDM056U8ctPfwWB0NI6kUI7g5wRNDw_JNffQeJ7777R-e5qFgC9t-SeU

Munkák és napok – *FÉLonline*, 2019. október 24.

https://felonline.hu/2019/10/24/munkak-es-napok/?fbclid=IwAR3o1_TAGumacQYwNBqRD_kOkej_bCJX9cuxf8O2ACWxabC283GBZIqmZng

Sárga-fekete – *Kulter*, 2019. szeptember 22.

http://kulter.hu/2019/09/nagy-laczko-balazs-kisprozaja-2/?fbclid=IwAR1CPAhrpsy_7js_H9C38X8I0hBI0lob9raba4fcvKsMvgsty9pJELKRH2c

Mi a béka? – *Ezredvég*, 2019. szeptember 10.

http://ezredveg.vasaros.com/html/2019_09_10/1909102.html?fbclid=IwAR3-fZSCW44QJ-G787P_p3dt9ONo2nmuafipqc3dAzzKS9nKtkTAlYLVG8#nlba

Liliom – *FÉLonline*, 2019. július 25.

<https://felonline.hu/2019/07/25/liliom-2/?fbclid=IwAR2Q9YbUK03q44E1En7iefAWjKQo15U05ZQwyvdXwYUIKYaDiETwl3cz-yw>

A mocsárban – *Bárka* 2019/1

http://barkaonline.hu/szepirodalom/17-pr/6643-nagy-laczko-balazs--a-mocsarban?fbclid=IwAR20iHOk_hwkgij61a7FHQ8QtGrOYxRmKsTOpmiflQ1pSIG08x-l4gYYIM

Egyetlen szent negyedóra – *Ezredvég*, 2019. március 4.

http://www.ezredveg.hu/html/2019_03_04/1903041.html?fbclid=IwAR27gq45MZP7DBCBIToUB3RYLfbv5FkXf972IWQpAW231iUAXePjYMrIl08#nlba

Bölcsészet – *FÉLonline*, 2019. február 21.

https://felonline.hu/2019/02/21/bolcseszett/?fbclid=IwAR0q1PunXIYiIDlaJRFua98wU_15AB7klSDfPiuJMMwuJ8N0nZadT68WsvM

Testvér – *Irodalmi Jelen*, 2019. február 12.

https://irodalmijelen.hu/2019-feb-12-1243/testver?fbclid=IwAR1Q8Q5v7_E0mBc9LCfqBdJ7FLxp7tRG0-Q6WMCyGQHEQk1i1Hy1oBfg6XY

Halország – *Ezredvég*, 2018. november 12.

http://www.ezredveg.hu/html/2018_11_12/1811122.html?fbclid=IwAR28GfXztZP67dSRdZr8LqOmVR-OLorJ0kYUJA_291nb7vcfviu_1E1fhMU#nlba

A megértő – *Ezredvég*, 2018. november 12.

http://www.ezredveg.hu/html/2018_11_12/1811122.html?fbclid=IwAR28GfXztZP67dSRdZr8LqOmVR-OLorJ0kYUJA_291nb7vcfviu_1E1fhMU#nlba

Védőbeszéd Bob Smith védelmében 2018 – *FÉLonline*, 2018. október 2.

<https://felonline.hu/2018/10/02/vedobeszed-bob-smith-vedelmeben-2018/?fbclid=IwAR2apGxu7vBqjSd5-a5LwbJQq3CIoN22xqukrGS5d9ILlY3BQAaroF62piE>

Vadragadás – *Irodalmi Jelen*, 2018. szeptember 11.

https://irodalmijelen.hu/2018-szep-11-1508/vadragadas?fbclid=IwAR0VoulRocCBP8yzHoQRlYda_shcCbPWXpi13Yol4cCTnBxaI00lJoO0hAE

Élethalál – *Kulter*, 2018. július 13.

http://kulter.hu/2018/07/nagy-laczko-balazs-kisprozaja/?fbclid=IwAR3VXXDjkceuPtlh_xjTYE3Qgt12RLBz5-0fH5tqqZUHbwViGA5JMohgYqA

Levélkupac – *A Vörös Postakocsi*, 2018. június 5.

<http://www.avorospostakocsi.hu/2018/06/05/levelkupac/?fbclid=IwAR2Zawzmeq1QfdDPpEVtLeGWSPcEZv-I2BwPiTfrRD9aqqmd14vVXHUKDww>

A szimpózium – *Tiszatáj*, 2018. február 27.

<http://tiszatajonline.hu/?p=111489&fbclid=IwAR0TJo2DhQrkvBO0qkUSNEq5Nk2IxY0az-9LiScbVuoUo3Tx1P90xBNDvKM>

Fent és lent – *Élet és Irodalom* LIII. évfolyam 22. szám

<https://www.es.hu/cikk/2009-06-05/nagy-balazs-/fent-es-lent.html>

I.2. Szövegmutatvány (válogatott szépírások)

Liliom (FELonline.hu)

Ismered a lápi lidércet? A lápi lidércnek többnyire csónakkikötők, kompok, fürdőhelyek közelében a presszóknak, kocsmáknak és büféknél lebegetnek, arcukon ráncokat és öregemberektől csont szakállt, borostát dédelgetnek.

A lápi lidérc fontos tartozéka a fröccs, a sör vagy a tüske.

A lápi lidércet a fentieken túl a legkönnyebb megkülönböztetni a közönséges halandóktól bozontos, összenőtt szemöldökéről, vizenyős tekintetéről, mocsári leheletéről, békabőr pénztárcájáról, kesztyűjéről vagy cipőjéről.

A lápi lidércet hosszan elnyújtott *Jó napot!*-tal szokás köszönteni vagy fejbiccentéssel – *Adjon Isten!*-nel nem köszöntjük a lápi lidércet, mert a lidércnek nem ad az Isten – faragatlanság erre még emlékeztetni is szerencsétlent.

A lápi lidércnek két közismert ellensége van, az egyik a torok, a másik a mocsári nimfa. Ha az embernek ellensége van, az mindig a sajátja, és ez a lápi lidércnél sincs másként, ezért nyugodtan írhattam volna így is:

A lápi lidércnek két közismert ellensége van, az egyik a torka, a másik a mocsári nimfája – de nem így írtam. A lidérc torka arra törekszik, hogy folyton kiszáradjon, és ezzel önfeláldozó módon elveszejtse ősellenségét, a lidércet. A lápi lidérc mindent megtesz ez ellen, ezért folyton iszik, többnyire fröccsöt, sört vagy tuskét, de néha egészen különös italokat is, mint a hobbikertek titkos kis szufnijaiból lopott meggybort, a bodzavirágból erjesztett bodzapezsgőt vagy a lapulevél és gyermekláncfű gyökeréből kevert lidércitalt. Ezek az italok ugyan nedvesen tartják a lidérc torkát, de szépen lassan feloldják belső szerveit – innen is a mondás:

„nehéz élet, lidérc élet.”

A mocsári nimfa – a lidérc másik ősellensége – mindig a lidérc közelében ólálkodik, még akkor is, ha nem. Ehhez a nimfák nagyon értenek. A nimfa alakváltoztató: a lidérc alakját többnyire ökor-, szamár- vagy disznószerűvé változtatja, a magáét meg istenivé. Persze, az is lehet, hogy a nimfa csak a lidérc szemét változtatja meg, ki tudja.

A nimfa mindig jókor, a jó helyen találja a lidércet, még ha a lidércnek erről egészen más is a véleménye. A lidérc tudja, hogy a nimfa az ellenség, ezért szemmel tartja a nimfát – a nimfa pontosan ezt várja a lidértcől: a csapda készen áll. A lidérc észre se vette és máris aranyos horgára akadt, láthatatlan hálójába szaladt. A lidércet a nimfa kedvenc virága, a liliom illatával csalja magával.

A liliom a lidérc virága, a tulipán a nimfáé. A lidérc a liliomban saját magát csodálja, önmagára emlékezteti. A nimfa tudja, hogy miképpen a nimfákat és nőket szinte bármivel, úgy a lidércet és a férfiakat leginkább önmagukkal lehet elcsábítani. A nimfa csele kettős: az ismeretlen tulipán ígéretével felkelti a lidérc

érdeklődését, majd a mocsár mélyére csalja másfél szobás bérlakásába, ahol millió és millió liliummal veszi körbe a lidércet.

A lidérc elbódul a színek és illatok kavalkádjától, melyek mind őt dicsérik, közben hagyja, hogy a nimfa magával húzza liliumokból vetett ágyára. Bármikor máskor kérdeznéd a lidércet, hogy tudja-e, hogy a lilium illata halálos mérge, azt válaszolná: igen. De kérdezd csak meg most a lidércet, ki alámerült a végtelen álmok sötétjébe a nimfa karjai között!

A lidércek, hogy elkerüljék e véget, mindent megtesznek, hogy a nimfák számára visszataszító alakot öltsenek – de bármilyen ízléstelen békabőr cipőt is viseljenek, bármilyen visszataszító ábrázatot is öltsenek, nem gyűjthetnek maguknak oly szedett-vetett tagokat, nem boríthatják testük olyan orrfacsaró szagokkal, hogy ne akadna legalább egy nimfa, ki az álca mögött a lidércet fel ne fedezné, és magával ne csalná egy nap mocsara mélyére, végzete felé.

Levélkupac (A Vörös Postakocsi)

Sanyi bácsi levélkupac volt világéletében. Az ilyesmi nagyon megterhelő, mert rengeteg alkoholra van szükség hozzá, hogy azt mondják: nézd egy levélkupac! Sanyi bácsi azonban kitartó munkásember volt.

Volt egy szőlője Gyula mellett. A szőlőben volt egy karója, amit kiválóan lehetett támasztani, meg egy kampója, amire mindenféle akasztani valót lehetett tenni. Sanyi bácsi szeretett ott heverni, tulajdonképpen ehhez értett a legjobban. Sokan végigheverik az életüket, egyesek a másokét is. Magam részéről a legtöbb fontos, értelmes és hasznos dolgot áthevertem az életben, így természetesen azt se tudom, mik is voltak azok. Ilyen ez. Sanyi bácsi először az orosz, biológia, földrajz, történelem és matematika órákat heverte végig: ami múlt elmúlt, ahol van, ott van, valami mozog, valami nem és hasonló okokból vagy nem. Sanyi bácsi nem tudott persze róla, hogy valaha is tanult volna oroszul, az ilyesmit nem jegyzi meg az ember, se az állat.

Sanyi bácsi következő dolga az volt, hogy átheverje a felnőtté válást. Ebben egy Mici nevű lány volt a segítségére. Mici egészen törékenynek számított kétezer-harminc évében a maga hetven kilójával tizenhat évesen. Sportot űzött a kezdő férfiak szüzességének elvételéből – valami ezoterikus tanból kiindulva úgy gondolta, hogy így halála után is tovább élhet azok emlékezetében.

– Mert hát az elsöre mindenki emlékszik és ráadásul milyen jó kis formában fognak rám emlékezni! – vélte Micike. Sanyival azonban nehéz dolga volt. Nem mintha Sanyit nem érdekelték volna a nők, vagy Micike, sőt! Kifejezetten sokat álmodozott róluk, talán túl sokat is, és az effajta álmodozások elvették az idejét a tényleges cselekvéstől, vagy attól, hogy más cselekedhessen rajta.

A kapcsolatteremtésből egyszerűen kimaradnak azok az elemek, amelyek nem érintkeznek más elemekkel, és Sanyi ilyen elem volt.

Mici már gyakorlatilag mindenkit kihúzhatott maga alól, aki él és mozog az osztályban, amikor eljutott odáig, hogy bizony Sanyi is létezik. Már pedig egy ilyen embernek, mint a Sanyinak, gyanús, hogy hosszú lesz az emlékezete.

Mivel ez a történet nem erről szól, elég az hozzá, hogy végül is Micinek sikerült maga alá, fölé és mellé gyúrni a Sanyit – sajnálatos módon azonban az emlékezetére nem számíthatott. Ahogy akkor sem, amikor Mici elvetette vele magát, mert oly’ mély nyomot tudott hagyni mindenki emlékezetében, hogy persze más nem akarta elvenni. Mici munkát szerzett neki, meg gyereket és sok egyebet, amit a nők szoktak csinálni a látszatra semmire sem használható dolgokkal.

Sanyi hevert végig, és ami a történetünk szempontjából egyedül lényeges az már el is hangzott, de azt még hozzá kell tenni:

Kétezer-hatvankettő októberében Sanyi lassan elhevert a járdán. A nap játszott a levelekkel, a szél tépdeste őket. Aztán a levélkupacot, mely Sanyi volt, szétrúgták a verebek.

A mocsárban (Bárka)

Mindannyian Gogol köpönyegéből bújtunk Dosztojevszkij börtönébe.

A meditációval lelkünket csendesítjük el egy olyan világban, ahol örökös hallgatásra van kényszerítve.

Úgy nőttek fel Gyulán, hogy számomra a holokausztt egész gyermekkoromban egy olyan dolognak tűnt, ami valahol máshol van volt. Messze Auschwitzban biztos, de nem Gyulán és nem is Magyarországon, talán Pesten - de vidéken? Nonszensz.

Egyetlen egyszer mesélte apám, hogy amikor ő még a Komlóban elkezdett pincérkedni – több mint harminc éve –, egy idős házaspár járt oda menüzni számokkal a karjukon, – de ez is mint szenzáció hangzott el, nem nagyobb és nem kisebb hírként, minthogy egyszer ő vagy valaki más nyakon öntötte levessel a Hernádi Juditot.

Sokszor biciklizem a zsidótemető felé. Szeretem a burjánzó tavaszi és nyári mezsgyét, az elhanyagolt árokpartokat, melyekben a békalencse közt az unka kakukkol. Ez a város a mocsárra épült, még a templomunk is egy sose volt, de mindenképpen nádi boldogasszonynak lett szentelve. Mi vagyunk észak Velencéje – nem Stockholm és nem is Amszterdam –, tengerünk a Körösök árja, belvíz mossa partjainkat. Az őseink csónakkal jártak a piacra, Erdély sója, fája víz tükrén szállt hozzánk – töltéseink között pocsolyákban törpeharcsa és gyilkos tündér tanyáz; acetonszagú vénemberek piócát lesnek, csiborra akadnak; a golyók olyan kövérek, hogy alacsonyabb póznákat választanak fészekrakó helyül; a főutakon le kell lassítani, hogy átengedjük a kacsacsaládokat. Árkainkban götte terem, álmainkat kecskebékák és szűnyoghadak úzik el. Felmenőink bölcs emberek voltak, felkészültek a városi tűzvészekre: a házaik ugyan nádtetősen sorakoztak, de a lángnyelveket a vályogfalakkal együtt minden évben hűségesen elmosta a tavaszi áradás. Hanyagold el fél évre földedet, és a lápi lidérc visszaveszi a jussát, békalegelővé lesz a pázsit, rétté a veteményes. A régi zsidótemetőben burjánzik az enyészet. Komló fut a márványnevekre, sörrel

álmodik; borostyán kúszik a kriptatetőre, és olyan magas a fű a sírkövek között, hogy attól összefut a tehén szájában a nyál.

A többi temetőnk mind halott. A németvárosi steril, gondos sváb kezek pucolják fényesre, talán még a gyásznak sem jut ideje élni benne, elmossa a Cif meg a Domestos. A többi többnyire szürke vasbeton. Egyes sírkövek a régi tévékre emlékeztetnek: szürke testben fekete márványképernyőn fut az aranybetűs szöveg, hogy nincs adás. Mindenütt kő, mutatóba bukszusok, halálra szánt virág, száraz koszorú, kiégett mécsesek. A perzsák piknikezni járnak a parkokba, amiket temetőknak neveznek; Kölcseyt nem őrzi kő, kopjafa kopik a feje felett. Londonban a Temple-ben régi sírokon járva böngészszel régi latinosított neveket. Csak a zsidó temető él az emberektől messze – megmentette életét, hogy nincs rá gondja ennek az életkergető népségnek.

Ezelőtt sose jártam benne, csak lestem a varázsigéknek tetsző héber írásokat a kerítésen túlról, az ismerős és ismeretlen neveket. Úgy éreztem, idegenektől elzárt hely ez, hova lábam se tehetem be. Mikor a minap rávettük magunkat, hogy belépjünk, abban is ott játszott az apró csínyek édessége: kiakasztottuk a kaput, és besompolyogtunk oda, hol még sose láttuk senki ember fiát.

Gyere velem ide te is, elmondom, miért, pár lépés, és egy táblához érsz, mely azokról a hősookról emlékezik, kik 1848-49-ben harcoltak a magyar szabadságért. Ez a tábla maga is van legalább százéves. Egy másik meg azokról a zsidótemetőben nyugvókról emlékezik meg, kik az első világháborúban a vérüket adták a hazáért. A hazáért, mely hőseit húsz évvel később már a saját sírjuk megásására kényszeríti, és kiknek gyermekeit előbb a pottyantós vécék szarjában őrzi, hogy onnan is kikaparja, hogy aztán hamvuk hulljon alá mint hópehely – milyen szép kép is a halál, ha Spielberg festi meg, és mennyire nincs jelen a tett, ha egy vidéki kisvárosban nézed a tévéen keresztül a történeteket.

Van itt egy másik tábla is, rajta ismerős nevek, helyiek. 400 embert vittek el, 40 élve visszatért – statisztikai adat, üres és értelmetlen, nincs súlya, tudja jól ezt mindenki, hiszen naponta lopnak felettünk felfoghatatlan milliárdokat, míg mi tolvajnak csak azt nevezzük, börtönbe csak azt küldjük, ki ellopott felfogható ezreseket. Csak az a valós, ami a kezembe fér, mit láttam szememmel, mire szert tehetek – a többi nem érdekel.

Van két, hús árnyat adó vadgesztenyefa a bejáratnál, alattuk pad, ráülhetsz, vagy jössz tovább, és egy sírboltig kalandozol velem, hol szintén pihenőhelyre találsz. Útközben láttad a szülői szeretet sorait, hogyan siratták el ketten egy feliratban apró gyermekük – mint bármely másik temetőben. Látod az állatorvos sírját, ki olyan jó szakember volt, hogy ez a sírjára is rákerült. Az emberét, kinek azt írták a fejfájára – ismerős lesz –, hogy vérét adta a hazáért. 1940. Nincs sok eltérés, csak a neked és nekem olvashatatlan héber feliratok – mintha csak a román vagy a német temetőbe léptél volna – szemet csak a gazosság, a követelőző természet szúr, és hogy oly kevés az új sír, szinte egy sem.

Úgy nőttem fel Gyulán, hogy számomra a holokausztt egész gyermekkoromban olyan dolognak tűnt, ami valahol máshol van volt. Messze Auschwitzban biztos, de nem Gyulán. Az én dédanyám biztos nem fordította el szemét, vagy nézett megvetően a sárgacsillagos emberekre, hiszen nem is voltak

itt olyanok, ki mondta, hogy voltak? Nekem senki sem, csak ez a temető játszik a képzeletemmel. Dédanyám kilencvenhét évesen került egy másik temetőbe, reformátusba. Egy évben és egy napon született József Attilával, ki félig vagy meddig román volt. Dédanyám azt mondta, legyek pap, tőle kaptam az énekeskönyvem, és ő látta Horthy Miklóst fehér lován – ez volt a büszkesége, hogyan is láthatta volna ő, hogy a szomszéd Mórt és Mórnet a gyerekekkel együtt kiviszik a vasúthoz. Mi köze volt neki ahhoz, hogy a lelkész fia önként húzta ki a másik szomszédnál a diófaszekrény fiókjait, hogy gondos leltár szentesítse a lopást?

Nagyapám ugyanabban a teremben tanulta a latint, mint jómagam. Sokszor mesélte a családi ebéden, hogyan diktálta le nekik a vizsgán a paptanár a megoldást – olyan jól megtanultak latinul. Nagyapám igaz ember volt, erényes és becsületes, sose mesélte, hogy elment leventének – biztos el se ment. Nagyapám nagyszalontai volt, mint a legaranyabb János, könyvelő lett, zsellérek és zsiros parasztok közös ivadéka – nagyapám elmesélte, hogy pipázott a dédapa, de azt soha, hogyan mosták a padlót helyettük a Hoffer fiak. Csak ez a zöldélettől duzzadó kihalt temető, ez a nyári meleg játszik velem, mikor azt képzelem, hogy tata ott ül a teremben, mikor lemózsizzák a Gyurit, ő biztos nem nevet együtt a többiekkel. A jó református alföldi magyar tatám biztosan lerántotta a Józsi kezéről a sárga szalagot, mikor ketten tizenöt évesen a folyosón beszélgettek, ahol most az én tablóm is a falon csücsül. Miért kéne szégyenkezni, hiszen az én iskolám falai között sose tanítottak olyanok, kik úgy osztották ki a karácsonyi dolgozatot, hogy azt mondták: szégyen, hogy a két zsidó lánynak sikerült csak jól.

Ez a város a mocsárra épült, kacsák után leső nyestek járják éjjel az utcákat, egyszer a zeneiskolánál láttam egyet. A zeneiskola falán tábla hirdeti, hogy íme, ez volt a zsinagóga, és hogy hány százan haltak meg Auschwitzban az itteniek közül – megint csak számok, és Auschwitz valahol máshol, Lengyelben messze van. A levéltárunk kiadott egy szép kis kötetet, benne a tudomány köntöse alatt melegszik néhány visszaemlékezés. Az áldozatoké, akik - furcsa bogarasságból - olyanokat mesélnek, amiket nagyszüleim, dédszüleim soha. Letisztult történelmi tények közt sorakoznak. Szép száraz tanulmányok, miket soha senki el nem olvas. Senki vagyok, semmi leszek: a gyulai zsidógyerekeket munkaszolgálatra nevelték, a szülőket munkaszolgálatra vitték, ingóságukat elkobozták, majd gettóba terelték őket, vonatra rakták, meggyilkolták, slusszpassz.

A meditációval lelkünket csendesítjük el egy olyan világban, ahol örökös hallgatásra van kényszerítve. Le szeretném nyírni a fűvet a zsidótemetőben. Nem tudom, miért, csak szeretném. Olvasni akarom a nem zsidó szomszéd visszaemlékezését, a katolikus jó barátét, ki hittársa volt a keresztény családban, keresztény szülők gyermekeként szerencsétlen névvel született Khónnak. Tudni vágyom, hogy mit tett a csendőr, mikor sárgacsillaggal a kezén integetett neki az egykori postás. Mondta-e, hogy jó napot? Kérdezte, hogy mi újság? Látnom kell, milyen volt a város aznap, mikor kocsikra rakták több száz lányát és fiát. Aznap is csak ugyanúgy sepregettek a portán, mint előtte? Zsófinak kicsivel több gondja volt a toalettjével? Mi járt a Jancsi fejében? A Nóra bokája vagy az,

ahogy elrobog a két emberterhes automobil – mert így kell mondani a 40-es években, nem? Automobil.

Miért nem mesélték el az igazat az emberek, a felemelőt, hogy a magyar vidéken nem volt semmiféle népirtás, nem itt volt, máshol volt, nem szedtek itt össze senkit. Mindenki kiállt a régi iskolatársáért, az állatorvosért, a patikusért, a nyomdászért, a jó barátért. Nem, senki nem tiltotta el a gyereket, hogy mutakozzon vagy szóba álljon azokkal a gyerekekkel. Sőt a még ennél is valószínűbb akarom hallani, hogy igen, azt mondták vegyem fel a leltárt, de lesepertem az asztalról, ilyen egy lelkész fia nem tehet. Mondják el nekem, hogy a csendőr senkit sem kísért el, és földhöz vágta a sipkáját a bajuszával együtt. Világosítson fel valaki, hogy a szomszédok sorfalat álltak, és nem hagyták, hogy elvigyék a családot, aki száz éve itt élt köztük, hogy nekünk, helyieknek nincs min szégyenkezni, ahogy egyik magyar kisvárosban, faluban sem, hogy ez nem Budapest, nálunk nem tűrte, nézte éljenezte senki, hogyan ölnek. Öltek? Mások öltek. A polgármester dédapja nem szart az egészre, a középiskolai tanár nagyszülei nem húzták össze a függönyt, ha az Adler arra ment. És igen, mindenki bújtatott, segített. Mi nem azok vagyunk, akik behunyták a szemünket. Nem meséli senki? Miért mesélni? Nincs mit mesélni. Itt nem történt semmi se.

Mindannyian Gogol köpönyegéből bújtunk Dosztojevszkij börtönébe. A zsidó temető fele üres, nem volt kit temetni bele. Nagy a fű, le kéne már nyírnia valakinek.

Dobszó (Tiszatáj)

Hosszú vajúdás, hosszú haj – így születtem én. Akkor még fekete volt a hajam, majd később teljesen kiszőkült, éppen fordítva, mint a Szilágyiaknál, ahol a fiú is, a lány is szőkének született, most meg tiszta fekete. Egyszer elmagyarázhatná nekem valaki, hogy is lehet ez.

Nem sokra emlékszem ám, amikor gyerekkori dolgok jönnek szóba, mindig ugyanaz a séma szerint beszélgetnek az emberek: kinek ki volt az óvodai első kis szerelme, meg, hogy ki kit lökött le a kerítésről, vagy, hogy milyen is volt a Dóri néni – és így tovább. Csupa ember, csupa cselekvés – nekem meg ott vannak a varangyok a betonkerítés repedésében. Apám elől bújtak oda, aki a cirokseprűvel tanítaná minden kedvük ellenére repülni őket – vagy anyám elől, mert anyám semmitől se fél ezen a világon csakis a varangyoktól. A varangyok pedig jók, nem szeretnék megijeszteni anyámat.

Ott vannak a kis repedésben összeszorulva, csillog a szemük és néznek engem. Nagyokat nyelnek, biztos félnek – nem csoda, a cirokseprűből kitéptem egy szálát, hogy bökdösve előcsaljam őket. Hát itt a vég – vélik – akkor tűrjük férfiként a sorsunk! – előbújnak, még a tenyeremtől se menekülnek. Mindig azt hittem, hogy le fognak pisilni, sőt, a szemembe, – ezért van rajtam apám napszemüvege – de nem, csak néznek.

A másik emlék, hogy szerettem mindenféle gazokat összekutyulni. A gazokról meg eszembe jut egy barkaág: levágtam, a kertbe tűztem és egész szép

kis fűzfává cseperedett, csak éppen rossz helyen – mondta apám, de megszánt a szembe szomszéd, aki olyan szánós fajta volt. Az utca legszegényebb családja, akik az egész aprócska udvarukat egy tőről fakadt szőlővel árnyalták lugasnak. Minden ősszel préseltük a szőlőt a kis préssel és ittuk a mustot rosszul levésig – na, az szép volt, csupa cselekvés, csupa ember, ahogy az emlékektől illik.

Elültettük hát előttük a kislevelet, mindennap locsolgattam, becézgettem, mint azelőtt nálunk – csak már nem tölthettem vele így annyi időt, mintha a mi udvarunkon lenne. Csak én, de tudtam, hogy az a kis fűzfa csatorna, melyen keresztül más világhoz szólhatok. A mi udvarunkon ez még működött, de az új helyen már nem. A kislevelet aztán el is sorvadt pár héten belül – nem volt már szerepe.

Esténként félttem sokat. Hatalmas ablakon lépett a nappalinkba a sötétség – apám büszkesége volt. Egy ház se volt a mi utcánkba, aminek ilyen nagy ablaka lett volna – egy egész falnyi – rá lehetett látni rajta nemhogy a saját, de a két szomszéd udvarára is. Az udvar persze kicsi volt nagyon, szembe egy kádárkocka fala – azt takarta apám két almafája: a tudásé és az öröklété – persze nem működtek ezek se a rendeltetésük szerint.

Nappal a szomszéd néni integetett át a nappalinkba az ablakon keresztül, vagy a szomszéd bácsit lehetett látni a függőágyban heverni, füvet nyírni, a diófa levelét gereblyézni – este maga a nagy betűs sötétség ásitott be rajta. Olyan volt, mintha a szoba egyik fala nem is volna, az ürre nyílna, csillagtalan ürre. Ültem a tévé előtt betakarózva – lopva lesve jobbomon azt a nagy üres, vak teret, mi nappal még szomszéd volt, almafák, most meg: semmi.

Aztán elkiáltottam magam és a fejemre húztam a plédet – anyám jött, gyors kihámozott, ölébe vett és kérdezte, hogy mi lelt. Mutattam neki a nagy, varjúcsőrös mélykék szörnyeket, akik értem jöttek – hiába, ő nem látja őket. Hatalmasok, mondom, engem néznek, azt akarják, menjek velük, hozzájuk tartozom, – de én nem akarok menni, kérlek anya, had maradjak, ne hagyd, hogy elvigyenek!

Csitít: nincs ott semmi se – nem érti, hogy éppen a semmi van ott? Ne bomolj, apád ma is sokáig dolgozott, fáradt, ideges, nézd a mesét tovább – de anya, azt nem lehet, elvisznek! – könyörgök. Anya komor lesz hirtelen, a szobámba küld: játssz akkor ott valamivel – de fent is vannak ablakok! Ott vannak ismét, néznek: menjek, menjek velük. Anyám megragad, oda emel az ablakhoz: nézz ki! Nincs ott semmi se, látod? Látom: meredten néznek a csőrös szörnyek nagy szemekkel, hajuk borzas, hatalmas a szemük, torz a pofájuk. Anyám lerak a földre, lehúzza a redőnyt és kimegy a szobából.

Mit csinál a gyerek? Gyurmázok és magamban válaszolok a kintieknek – mert ők most is látnak persze – nem megyek veletek, nem és nem, nem megyek!

A hideg gyurma lassan puhul, melegebb lesz, ajtó nyílik és belép apám. Kemény tenyerébe vesz egy kemény, hideg gyurmát. Két tenyere között forgatgatja, melegíti. Nézi a kezét, nézem a kezét. Aztán hurkát csinál, a hurka meg csiga lesz és leteszi az enyém mellé.

– Most is itt vannak? – kérdezi.

– Most is – mondom és csinálom egy sokkal kisebb csigát.

– Milyenek? – kérdezi, de nem felelek – kékek ugye?

– Kékek.

– Igen, azok – folytatja mohón – csőrük is van?

– Varjúcsőr...

– Igen, varjúcsőrük és sörényük is! Nagy, bozontos. Hatalmas a szemük, meredten néznek és a testük... igen, az elvész a sötétben... – tűnődik apám. Látom a szemén, ahogy csillog, félrenéz, megáll a hurka a kezében.

Felhúzza a redőnyöket.

Kint sötét van, és más senki sem.

II. Tudományos, szakmai publikációk (válogatás)

II.1. Online elérhető önálló szakeikkek, tanulmányok és a kapcsolódó linkek (válogatás)

Szagrális térhasználat Gyulán – kisebbségi és vallási önreprezentáció a városban. I. Gyulai németiség térhasználata. In.: *ISTORIE, CULTURĂ, IDENTITATE*, Lucrările simpozionului internațional de antropologie culturală. Arad, 20-21 iunie 2019. Editura Etnologică București, 2020. 74-112.

https://www.academia.edu/44362012/Szagr%C3%A1lis_t%C3%A9rhaszn%C3%A1lat_Gyul%C3%A1n_kisebbs%C3%A9gi_%C3%A9s_vall%C3%A1si_%C3%B6nreprezent%C3%A1ci%C3%B3_a_v%C3%A1rosban_I_Gyulai_n%C3%A9metis%C3%A9g_t%C3%A9rhaszn%C3%A1lata_In_ISTORIE_CULTUR%C4%82_IDENTITATE_Lucr%C4%83rile_simpozionului_interna%C8%9Bional_de_antropologie_cultural%C4%83_Arad_20_21_iunie_2019_Editura_Etnologic%C4%83_Bucure%C8%99ti_2020_74_112_p

Makó – Igási járandó M43-as autópálya 32. és 33. lelőhely újkori leletanyaga. In: *Út(on) a kultúrák földjén: Az M43-as autópálya Szeged-országhatár közötti szakasz régészeti feltárásai és a hozzá kapcsolódó vizsgálatok* (szerk.: T. Gábor Szilvia, Czukor Péter). Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 2016. 161-180.

https://www.academia.edu/34680646/Mak%C3%B3_Ig%C3%A1si_j%C3%A1rand%C3%B3_M43_as_aut%C3%B3p%C3%A1lya_32_%C3%A9s_33_lel%C5%91hely_%C3%BAjkori_leletanyaga

Ásatási napló. *Antropólus* 2018. 3. évfolyam 1. szám 31-34.

http://epa.oszk.hu/03100/03107/00004/pdf/EPA03107_antropolus_2018_1_031-034.pdf

A gyulai olvasókörök és közönségük. *Könyvtári Figyelő* 2015/4 (2016). 523-532.

http://epa.oszk.hu/00100/00143/00306/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2015_4_517-532.pdf

II.2. Szövegmutatvány (részlet tanulmányból)

A gyulai olvasókörök és közönségük (részlet)

Az olvasókörökre vonatkozó tanulmányok elsősorban könyvtártudományi, művelődéstörténeti szempontból ismertetik és elemzik az olvasóköröket. A legtöbb tanulmány az egyes olvasókörök tevékenységeire és hétköznapjaira nézve szűkszavú, többnyire általánosságokat fogalmaznak meg. Ezekben a munkákban az olvasókörök közösségi szerepe kevésbé hangsúlyos. Mindaddig méltatlanul kevés figyelmet kaptak azonban mind a történelem, mind a néprajztudomány részéről, miközben ezek a körök fontos betekintést nyújthatnak számunkra a 19–20. századi polgárosodó parasztság hétköznapjaiba, szokásaiba és ünnepeibe is.

Vizsgált körök

A gyulai olvasókörökről több kutató is szól egyes munkáiban: Fülöp Géza és Kató József is arról tesz említést egy-egy írásában, hogy a városban öt olvasókör működött ebben az időszakban.¹ Bezdán Sándor az alföldi mezővárosi olvasókörök kapcsán említi meg az Újvárosi Olvasókört.² Az Újvárosival együtt hozza elő Jároli József a Magyarvárosi (Benedekvárosi) Olvasókört.³ Olasz Lajos és Szórá Ilona a Magyarvárosi és a Gyürkehelyi Olvasókörökről értekeznek.⁴ A gyulai körök számbavételéhez a levéltári anyagot érdemes alapul venni: a Békés Megyei Levéltárban tíz ilyen szervezet iratanyagát őrzik, ezek a következők: 48-as Olvasókör, Földmunkás Olvasókör, Bicere és Sióréti Olvasókör, Gyürkehelyi Földművelők Olvasóköre, Józsefvárosi Földműves Olvasókör, Kisrománvárosi (Krisztinavárosi) Olvasókör, Magyarvárosi (Benedekvárosi) Olvasókör, Nagyrománvárosi (Miklósvárosi) Olvasókör, Szentbenedeki Földművelők Olvasóköre és Újvárosi Olvasókör. Ezek mellett további két ilyen szervezetről van tudomásunk: a Józsefvárosi Olvasókör alapszabályát őrzi a városi Mogyoróssy János Könyvtár, míg a Katolikus Olvasókörörről a Békés című vármegyei lapból van tudomásunk.⁵

Források

Az előzőekből is látható, hogy az egyes olvasókörök esetében más és más típusú forrásokkal rendelkezünk. A belső források közül a legismertebbek az alapszabályok, közgyűlési és választmányi jegyzőkönyvek, valamint a

¹ FÜLÖP Géza: Könyv- és könyvtári kultúra a dualizmus időszakában (1789–1917). II. kötet. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1989, 58. KATÓ József: A Békés megyei olvasó- és munkakörök tevékenysége az 1890-es évek agrárproletár-mozgalmaiban = Békési Élet, 1967/1. 58–70., 61.

² BEZDÁN Sándor: Az alföldi mezővárosi olvasókörök századforduló körüli tevékenységéről. Különlenyomat a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeiből. Szeged, 1976. 5.

³ JÁROLI József: A gyulai földész társulat története 1858–1974. Gyulai Füzetek 9. Gyula, 1998. 11, 29.

⁴ OLASZ Lajos – SZÓRÓ Ilona: Olvasókörök, gazdakörök társadalmi szerepe a Dél-Alföldön az 1940-es években. Alföldi Tanulmányok. 1998/99. XVII. kötet. Nagyalföld Alapítvány, Békéscsaba, 1999. 131–149; 136, 141.

⁵ Békés II. évf. 2. sz. 1883. január 14.

pénztárkönyvek és a könyvtári állományukat összegző katalógusok. Az alapszabályok azért fontosak, mert ezekből ismerhetjük meg az olvasókörökre jellemző általános tevékenységeket és az egyes körök egyedi jellegzetességeit. Az alapszabály rögzíti a kör céljait, a tagokkal szembeni elvárásokat és a tagsági típusokat (támogató, tiszteletbeli, rendes stb). Fontos információkkal szolgálnak a kör megnevezésére, székhelyére, megalakulási idejére vonatkozóan. Az olvasókörök alapszabályait a belügyminisztérium hagyta jóvá.⁶ Az ismert gyulai alapszabályok többsége nyomtatott formában is megjelent, ezek mind Dobay János nyomdájában készültek. Ilyen a Gyürkehelyi (1924), a Kisrománvárosi (1890), a Magyarvárosi (1941), a Nagyrománvárosi (1890), a Józsefvárosi (1885) és az Újvárosi (1891, 1937) olvasóköré. A Németvárosi Olvasókör alapszabályát a Békés című folyóirat 1885. március elsejei számában is közzétették.⁷ Fontos belső forrásaink a közgyűlési és választmányi jegyzőkönyvek is. Ezek a kör életére, hétköznapijaira vonatkozó információkat tartalmaznak, illetve a tagok számával, kilétével, a kör látogatottságával kapcsolatos adatokkal szolgálnak. A jegyzőkönyvek olykor magukba foglalják az előbb említett alapszabályt és a pénztárkönyvet is. A pénztárkönyv a körök bevételeivel és kiadásaival kapcsolatban rögzít adatokat. Gyakran innen ismerhetjük meg, hogy mely könyveket és lapokat rendelték meg, milyen eseményt rendeztek meg. A pénztárkönyveken keresztül a kör életében végbement változásokat, például az épületfejlesztéseket, káreseteket is nyomon kísérhetjük. Utolsó jellemző belső forrásunkat a könyvkatalógusok adják. Gyulán két kör, az Újvárosi és a Németvárosi Földművelők esetében őrződtek meg ilyen összeírások. Ezek vizsgálata elsősorban a korabeli olvasási szokások megismerése szempontjából fontos. Az egyes belső források más és más arányban maradtak fenn a különböző köröknél. (...)

⁶ Fülöp Géza leírja, hogy „szövegük annyira egyezik, hogy valamely pesti központot lehet feltételezni, amely az olvasókörök szervezését és tevékenységét irányította.” Fülöp 1989, 58.

III. Humoreszkek (válogatás)

III.1. Online elérhető régészeti humoreszkek nem irodalmi lapokban és a kapcsolódó linkek (válogatás)

Bontás – *Munkácsy Mihály Múzeum*, 2020. június 4.

<https://www.facebook.com/munkacsy.muzeum/photos/a.509375725808843/3007596602653397/?type=3&theater>

Humuszosítás – *Munkácsy Mihály Múzeum*, 2020. május 25.

<https://www.facebook.com/munkacsy.muzeum/photos/a.509375725808843/2982852595127798/?type=3&theater>

III.2. Szövegmutatvány

Humuszolás

A humuszolás az, amikor a régész tökegyedül szembe találja magát a pusztában a nagy sárga fenevaddal, amit közönséges nevén markológép nevezünk. A kezdő régész és a kezdő markológép kezdetben igen bizalmatlanok egymással, akárcsak a kezdő idomár és a kezdő oroszlán.

A még szelídítetlen markológép erős és durva mozdulatokkal színlelt bátorsággal leplezi az idomárral szemben érzett félelmét. Nagyokat, habzsolva harap a földből, szaggatja a talajt. A kezdő idomár, akarom mondani régész, biztosnak tűnő távolságot tart a gép, a szakértők által „markolólapátnak” titulált karmától, mialatt a föld friss sebeit meredt, komoly tekintettel bámulva úgy tesz, mintha ügyet se vetne magára a gépszörnyetegre.

Az első napok egymás természetének kiismerésével telnek, miközben az idő lassan áthidalja a gép és ember között húzódó bizalmi szakadékot. A régészéhez szelídült gép nyájassága finom, lágy mozdulataiban érhető tetten, melyekkel simára cirógatja az édes anyaföldet, mely boldogan tárja fel előtte azelőtt rejtett titkait. Ekkor a régész örül, bár ezt természetesen tökéletesen titkolja, tartva magát az elvárt idomár képhez.

Az összeszelídülés ideje nagyban függ bizonyos külső tényezőktől is: az idős, kehes markológépek többnyire kevésbé alkalmasak a szelídítésre. Az eleve nagy fogakkal rendelkező markolókanállal bíró példányok természetüknél fogva túl vadak a régészeti munkára fogáshoz. A nem elég határozott régész képtelen a leglagymatagabb gép betörésére is, míg a túl hevesen fellépő, elvadítja magától a már megszelídített példányokat is.

A közös szembenézés az élet kihívásaival, az együtt szenvedés, mint mindenben, itt is közösségformáló erőként hat: mind gyakrabban áznak együtt az esőben régész és markológép, mind gyakrabban csapja oldalba őket a szél és tűz rájuk a nap heve, annál biztosabb, hogy hamarosan mély megértéssel tekintenek az egymás talpán jelentkező sárrögökre is.

A humuszolás végeztével aztán a régész meleg, atyai tekintetétől követve szépen lassan lezötyög a terepről a gép – az élet nagy kérdései pedig ismét a felszínre törnek: vajon milyen lesz a következő? Robosztusabb vagy éppen könnyedebb? Gyakorlott vagy ügyetlen? Egyszerre néz a régész bizalommal és kétséggel az új, ismeretlen humuszolással szembe – de hát ettől szép... vagy nem?

IV. Ismeretterjesztő szövegek (válogatás)

IV.1. Online elérhető ismeretterjesztő szövegek és a kapcsolódó linkek (válogatás)

A múzeumok új barátja? Ex libris. *Bárka*.

<http://www.barkaonline.hu/ex-libris/7576-a-muzeumok-uj-baratja-1>

Farsang Német-Gyulán. Ex libris. *Bárka*.

<http://www.barkaonline.hu/ex-libris/7556-farsang-nemet-gyulan>

Öl, butít és... Ex libris. *Bárka*.

<http://www.barkaonline.hu/ex-libris/7537-nagy-laczko-balazs--ol--butit-es>

Kőfejtő. Ex libris. *Bárka*.

<http://www.barkaonline.hu/ex-libris/7522-ex-libris---k-fejto>

Mesélő Múzeum: Babály Gyurka nyomában. *Csabai Mérleg*.

<https://behir.hu/meselo-muzeum-babaly-gyurka-nyomaban>

Mesélő múzeum: Báli élet Békés megyében a századfordulón. *Csabai Mérleg*.

<https://behir.hu/meselo-muzeum-bali-élet-bekes-megyeben-a-szazadfordulon>

Korszakváltás egy régészeti lelet tükrében. *Munkácsy Mihály Múzeum honlapja*.

http://www.munkacsy.hu/index.fcgi?rx=&item=&nyelv=hu&menuparam3=165&menuparam_6=1451&type=6

Korszakváltás egy régészeti lelet tükrében. *Csabai Mérleg*.

<http://behir.hu/korszakvaltas-egy-regeszeti-lelet-tukreben/>

Ősi edesítőszerünk: az ólom. *Napi Táptudás*, 2019. február 3.

https://napitaptudas.blog.hu/2019/02/03/osi_edesitoszerunk_az_olom

Régi tartósítószerünk: a só. *Napi Táptudás*, 2019. február 5.

https://napitaptudas.blog.hu/2019/02/05/regi_tartositoszereink_a_so

Régi tartósítószerünk: a füst. *Napi Táptudás*, 2019. február 10.

https://napitaptudas.blog.hu/2019/02/10/regi_tartositoszereink_a_fust

Régi tartósítószerünk: a jég. *Napi Táptudás*, 2019. február 17.

https://napitaptudas.blog.hu/2019/02/17/regi_tartositoszereink_a_jeg

Az 1950-es évek egy műtárgyon keresztül. Mesélő Múzeum, *Csabai Mérleg*.

<http://behir.hu/meselo-muzeum-az-1950-es-ek-egy-mutargyon-keresztul/>

Pasztorkészségük már az avaroknak is volt. Mesélő Múzeum, *Csabai Mérleg*.
<http://www.behir.hu/2016/03/14/meselo-muzeum-pasztorkeszseguk-mar-az-avaroknak-volt>

Táj és ember régészete. Vissza a gyökerekhez. *A Táj és Ember Népfőiskolai Kulturális és Természetvédő Közhasznú Egyesület blogja*.
<http://visszaagyokerekheztek.blogspot.hu/>

IV.2. Szövegmutatvány

A múzeumok új barátja?

„Nem akarván ennél fogva a' Társaság, az általa megállítottira nézve, egyszer mindenkorra lenni parancsoló, szabadjokra hagyja még tagjainak is, hogy e' szabásokat, midőn tulajdon személyükben állnak elé munkájokkal, általlátásukhoz képest követhessék. Győzzön a' mi jobb! ez a' Társaság' szava, okokkal kíván ő vezetője lenni a' kivilágulás szerint alakuló köz megegyezésnek, fennhájzó 's önkényű vezér nem.”

(Előszó. Magyar helyesírás' és szóragasztás' főbb szabályai. 1832.)

A 2020-as év elejére egy nagyon izgalmas országos párbeszéd lefolytatása volt tervben a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeumok és a múzeumbarát tevékenységek iránt érdeklődők (civiliek? laikusok? amatőrök?) jövőbeni viszonyáról, az együttműködés kereteiről és szabályozásáról, melynek hatására Békés megye a témában érdekelt régészei is közös egyeztetésekbe kezdtek egy bizonyos *Zöld szalon* faintarziás (kerek)asztala mellett, a Békéscsaba néven ismertebb Camelotban. A későbbi személyes találkozókat, a témában meghirdetett országos konferenciákat és rendezvényeket azonban elsöpörte a koronavírus jól ismert seprűje, olyan sikeresen, hogy egészen az idei év elejéig fel sem merülhetett az egyeztetések folytatása.

Mindeközben a világ – a látszat ellenére – nem állt meg: a hírekben nap nap után találkozhat bárki a szerencsés „gombászok” esetével, akik középkori kardokra lelnek a helyi illetőségű múzeum engedélyével, közreműködésével. Az érdeklődés egyre nagyobb, a múzeumokat mind többen és többen keresik fel azzal a szándékkal, hogy maguk is régészkednének (hobbiból) így vagy úgy, melynek köszönhetően sok múzeum tesz szert új, többnyire bakancsos, terepruhás, katonai ásóval és pittyegős-lengetős fémdetektorral rendelkező barátra, akik mihelyt enged a téli fagy, de még nincs elvetve az új mag, máris járnak a szántásokat, mondjuk éppen februárban vagy márciusban.

De mielőtt elmélyednénk ennek az új barátságának a jellegében és törvényeiben, talán érdemes megismernünk magának a gyakran csak *fémkeresőzésnek* nevezett tevékenységnek az eredetét – hogyan is kezdődött ez az egész?

1941-ben a Magyar Távirati Iroda jelenti, hogy berlini orvosok feltaláltak egy fémkereső szondát, mely hangosan jelzi az idegen test (fém) helyét a szervezetben. Az első, magyar fejlesztésű fémkeresésre is alkalmas detektor Csanda Ferenc, Molnár Lajos és Zalavári Tibor szabadalmán alapult, célja a földalatti vezetékek felkutatása volt. Az eszköz térségünkben, a Dél-Alföldön mutatkozott be először régészeti használatban 1963 decemberében a Hódmezővásárhely-Szikáncson talált érmék kapcsán (*II. Theodosius és III. Valentinianus érmei*). 1974-ben tudósítanak a szocialista rendőrségek kézi

fémkereső használatáról. 1980-ban a Magyar Nemzeti Gallériában ki is állítottak egy ilyen műszert (*A Múzsák kertje közelről* című tárlaton). Bár egyes múzeumok már az 1960-70-es évektől rendelkeztek fémkeresővel (*például: MNM Éremtára, Kecskemét*), a többség csak az 1990-es évektől, így a kezdetekben a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtára nyújt segítséget a vidéki múzeumoknak, mint arról számtalan beszámolóból értesülhetünk. Az M43-as autópályát nyomvonalán végzett régészeti munkáknál a 2009-es publikáció még újdonságként tünteti fel a fémkereső műszerek használatát.

Az 1990-es években magánszemélyek már mint fémkeresős gyűjtők is kapcsolatba lépnek a békéscsabai múzeummal, 1994-ben így jönnek a felszínre koravaskori leletek Sarkadkeresztúr határából, később egy „a régészeti leletek iránt már régóta érdeklődő adatközlőként” aposztrofált személy talál késő-gótikus gyertyatartót Sarkadnál (az említett leletek mindegyike részét képezi a múzeum új állandó régészeti kiállításának).

A helyi napilapok már az 1980-as években beszámolnak a nagyközönségnek a detektoroknak a régészetben betöltött hasznáról. Ekkoriban még a bejelentés utáni célzott keresés, helyszíni szemle az általános gyakorlat, többnyire érem-leletek, éremkincsek kerülnek így a múzeumokba. Országszerte feltámad az ősi kincskeresési inger, mely kapcsán Szende László régész közöl igen szórakoztató tanulmányt „A kincskereső műszer és a leletbejelentés” címmel. Fehér József 1996-ban a bodrogolozsi kincs kapcsán már felveti, hogy az *illegális régészek* (!) fémdetektorokat használnak, de szerinte még csak „többnyire külföldön”. A 2000-es évektől már magukban a múzeumi tanulmányokban is beszámolnak arról, hogy az egyes lelőhelyeket rendszeresen járják keresősök.

Az 1990-es évektől többször előforduló gyakorlat közvetlen az ásatások megkezdése előtt a fémkereső használata a magyar régészetben. Országszerte általános gyakorlattá válik, hogy a fémkeresők, akkor kerülnek bevetésre, hogyha ásatásra nincs lehetőség, illetve lelettérképezésnél és gyűjtésnél, lelőhely-felderítésnél, az ásatások során kitermelt föld (depó) átvizsgálásánál és az ásatást követően ellenőrző jelleggel. Ezek mellett a fémkereső használata új lendületet ad a terepbejárásokkal járó csatahely-kutatásoknak is.

Megyénkben a 2010-es évek óta mind a négy régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum együttműködik múzeumbarát fémkeresősökkel: a Nagy Gyula Területi Múzeum (Orosháza) számos kutatás, Gyulán az Erkel Ferenc Múzeum a vár korábbi szondázó ásatásai kapcsán; Békéscsabán a Munkácsy Múzeum az M44-es út próba- és megelőző feltárásain, míg újabban a szarvasi Tessedik Sámuel Múzeum kezdett az együttműködésbe – a cikk folytatásaiban ezekről a konkrét együttműködésekről, a múzeumbarátság fogalmáról és (többek közt a szabályozás) problematikájáról lesz szó.

V. Online elérhető sajtóbeszámolók szerzői, kutatói, kurátori, előadói és egyéb irodalmi és tudományos tevékenységről (válogatás)

V.1. Cikk

Irodalom:

„A legjobbak közé választották a gyulai írókat” (Beol.hu)
<https://www.beol.hu/kultura/helyi-kultura/a-legjobbak-koze-valasztottak-a-gyulai-irok-2986115/>

„Az év novellái 2021” (MagyarNapló.hu)
<https://magyarnaplo.hu/konyvaruhaz/antologiak/az-ev-novellai-2021/>

Forgatókönyvírás:

„Elkészült a gyulai Toldi, már a folytatást tervezik” (Index)
https://index.hu/kultur/2020/10/19/siker_a_gyulai_toldi_film_het_domb_fesztival_komlo_gyula/

„A kereskedelmi és iparkamara a középiskolások pályaeirnetációjáért” (Beol.hu)
<https://www.beol.hu/pr/a-kereskedelmi-es-iparkamara-a-kozepiskolasok-palyaorientaciojaert-4-3681064/>

Kurátori tevékenység:

„Aki vizet fakasztott a sziklából” (társkurátor) (Irodalmi Jelen)
<https://www.irodalmijelen.hu/hirek/aki-vizet-fakasztott-sziklabol>

„Elnyomás és szabadság” (társkurátor) (Kiállításajánló.hu)
<http://kiallitasajanlo.hu/kiallitas/2016-10-13-elnyomas-es-szabadsag-emlekkiallitas-az-1956-os-forradalom-es-szabadsagharc-60-evfordulojara>

„A mi forradalmunk” (társkurátor) (Kultúra.hu)
<https://kultura.hu/mi-forradalmunk/>

Régészet:

Ásatásom:

„Serdülő lányokat temettek szarmata előkelőségek mellé” (Beol.hu)
<https://www.beol.hu/kozelet/helyi-kozelet/serdulo-leanyokat-temettek-szarmata-elokelosegek-melle-2848331/>

Előadásom:

„Előfordult már, hogy rákérdeztek...” (Behir.hu)
<https://behir.hu/elofordult-hogy-rakerdeztek-megtalaltuk-e-mar-az-avatarok-leleteit>

Könyvünk, humoreszkem:

„Négy sávon...” (Behir.hu)
<https://behir.hu/negy-savon-az-m44-es-fout-regeszeti-kutatasait-mutatja-be-a-muzeum-uj-kotete>

V.2. *Filmfelvételek*

„Tud újat mutatni a kortárs irodalom?” (Progresszor)
<https://www.youtube.com/watch?v=UO52f1jg0BY>

„A kortárs irodalom kapott főszerepet...” (Gyula TV)
<https://www.youtube.com/watch?v=gw9EAr07LTI>

„Interjú a Toldi film forgatókönyvírójával, Nagy-Laczkó Balázssal”
(Nemzeti Tehetség gondozó Nonprofit Kft.)
<https://www.facebook.com/watch/?v=2723181421128541>

„Villonról és más csavargókról mesélt a művészklub (videó)” (Gyula TV)
<https://www.gyulatelevizio.hu/2015/11/25/villonrol-es-mas-csavargokrol-meselt-a-mvesz-klub-video/>

„Mágia a művészklub kiállításán (videó)” (Gyula TV)
<https://www.gyulatelevizio.hu/2015/12/05/magia-a-mveszklub-kiallitasan-video/>

IV. Olvasói visszajelzések (képek ismeretlenektől)

Portfólióm zárásaként végül pár kép azok közül, melyeket a legnépszerűbb internetes keresőmotor ad meg találatként a „Nagy-Laczkó Balázs” névre keresve. A képeket előttem ismeretlen emberek készítették egyes írásaimból vett idézetek felhasználásával.

9:27

Instagram

view all 4 comments

17 hours ago · See Translation

maggi_magyarország
Sponsored

11 likes

maggi_magyarország Te miből merítesz ihletet...
more

View all 2 comments

See Translation

VMMJ.HU

„Egy átlagos
banán
nagyobb utat
tesz meg,
mint
amikorát te
valószínűleg
valaha is
megteszel az
életben.
Valószínűleg.
Földrajzi
értelemben...”

Nagy-Laczkó Balázs